

Kolektivní vyjednávání jako klíčová součást dobře fungujícího sociálně tržního hospodářství a spolupráce sociálních partnerů na úrovni odvětví

(Dopady digitalizace a zavádění nových technologií na trh práce, vzdělávání a na sociální dialog)

Helena Marešová, Marie Táborská, Jana Váňová

VÚPSV, v. v. i. 2022

„Studie byla zpracována v rámci projektu Asociace samostatný odborů „Podpora a ochrana kolektivního vyjednávání, zaměstnanosti a práva pracovníků na spravedlivé mzdy a důstojné pracovní podmínky“ v roce 2022, financovaný z příspěvku na činnost dle § 320a písm. a) zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, v rámci činnosti ASO na podporu sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání na centrální a podnikové úrovni.“

Cíle a metody studie

- stručná charakteristika Průmyslu 4.0. v ČR v souvislosti s rostoucími požadavky na znalosti a dovednosti v prostředí digitalizované a automatizované práce
- definování potenciálních dopadů automatizace, robotizace a digitalizace na trh práce
- význam kolektivního vyjednávání a možná role odborových svazů s akcentem redukce diskriminace na trhu práce ovlivněné úrovní a druhem znalostí a dovedností
- sekundární analýza z 80 domácích a zahraničních dokumentů a informačních zdrojů

Digitalizace společnosti

Nové technologie, nové aplikace, nové formy, náplň a organizace práce

- masové sdílení informací
- vyspělá komunikace s využitím kvalitní komunikační infrastruktury (internetu)
- „big data“ a datová úložiště
- autonomní roboty
- cloudové výpočty
- rozšířená realita

Faktor ceny práce v porovnání s cenou zařízení, zvažovány budou situace, kdy se pracovníci stanou nahraditelní roboty.

Digitalizace společnosti

Nové obory budou potřebovat zaměstnance s:

- dobrými měkkými dovednostmi (soft skills),
- schopnostmi učit se nové věci,
- schopností improvizovat,
- být flexibilní a kreativní.

Důležité pro budoucí uplatnění budou nadále i komunikační schopnosti, schopnost řešit komplexní problémy, kritické myšlení, kreativita a umění řídit lidi.

Disrupce

Digitalizace - dynamický kreačně-destrukční proces, jehož předpokládané dopady se vyznačují výraznou asymetrií, a to územní, odvětvovou, příjmovou apod.

- **„disruptivní technologie“** (typická svou radikálností a schopností vytlačovat stávající technologie), **ovlivní rovněž mezinárodní dělbu práce**

Digitalizace a automatizace mohou vést k tomu, že výhoda levnější pracovní síly (typicky koncentrovaná do oblasti východní, jižní a jihovýchodní Asie) přestává mít svou důležitost ⇨ může se významně měnit podoba mezinárodní výroby, která je v současnosti velmi roztržtější.

Průmysl 4.0

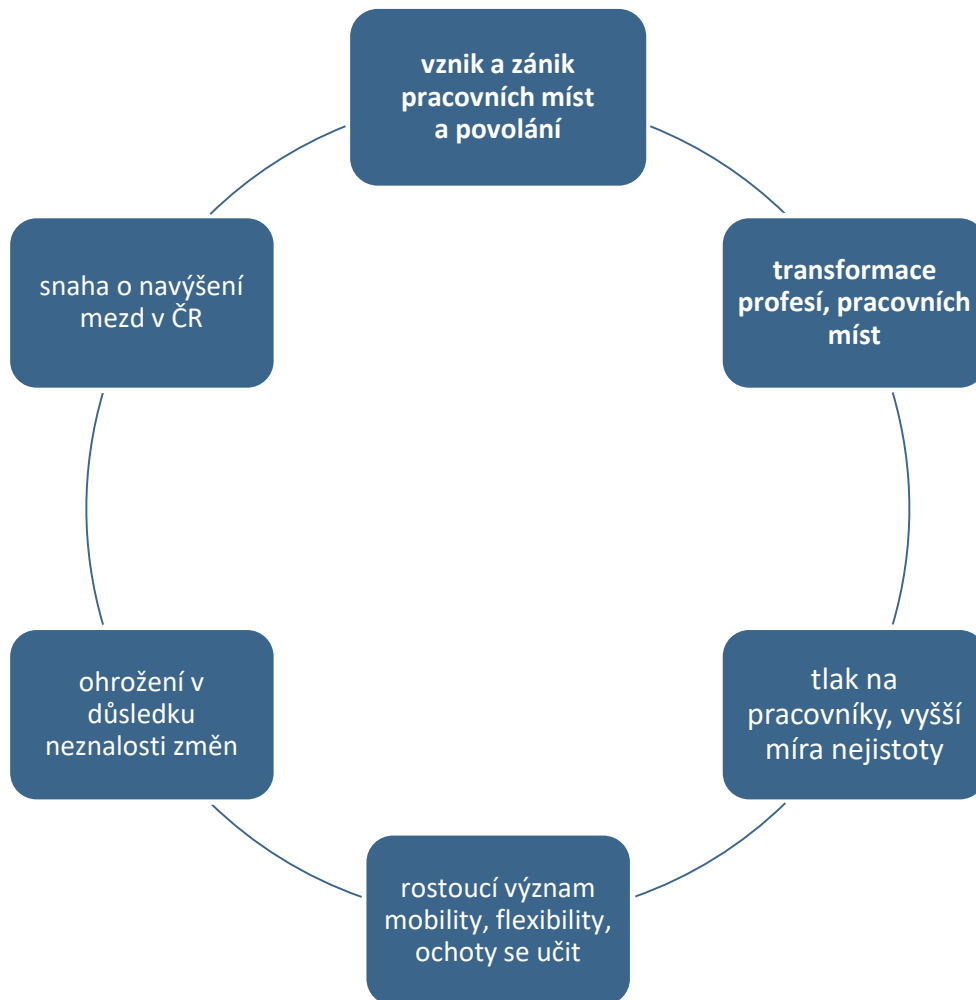
Snadná automatizovatelnost či digitalizace přímo souvisí s kodifikovatelností rutinní manuální a kognitivní práce.

- **Rutinní manuální práci** (zastane robot, schopnost stále opakovat, výkonnost neovlivňuje např. únava, zpravidla nedělá chyby)
- **Rutinní kognitivní práci lze kodifikovat v rámci softwarového programu.**

Obtížná automatizovatelnost spojena s nerutinními úkoly (vyžadují flexibilitu, úvahu, úsudek, popřípadě i zkušenost a imaginaci).

- **Obtížnost, či nemožnost kodifikovat seznam úkonů a pravidel, podle kterých by se měl robot řídit** (chápání činností často podvědomé).

Digitalizace

Digitální kompetence

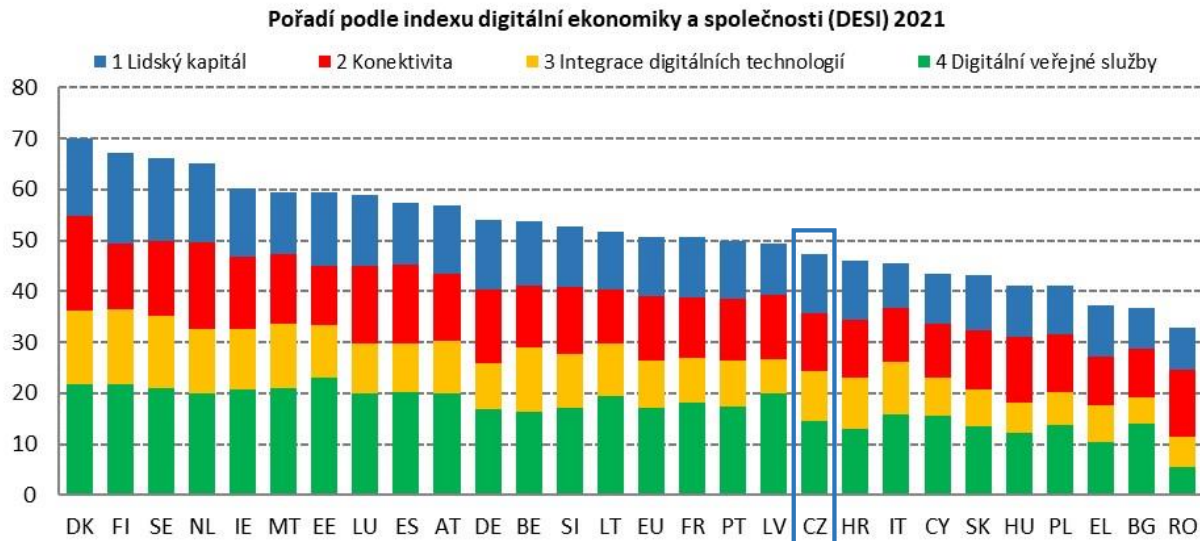
- Disponování digitálními dovednostmi, digitální gramotnost, usnadňují každému jedinci možnost participovat na všech součástech běžného života v pracovní, osobní, sociální či vzdělávací oblasti.
- *Jsou všichni skutečně schopni v digitalizovaném světě obstát a mít přístup k novým formám služeb?*
- *Nenarůstá digitální propast mezi dvěma skupinami osob, z nichž jednu digitalizace celkově posílí a druhou poškodí tím, že pro ni nebudou dostupná všechna práva a možnosti?*

Digitalizace ČR

Index digitální ekonomiky a společnosti (DESI) - nástroj ke srovnání s EU
- výstupy napomáhají určit prioritní oblasti, kterým je třeba věnovat pozornost a případně přijmout opatření.

Postavení České republiky ve srovnání s EU v roce 2021:

Zdroj dat: Index digitální ekonomiky a společnosti (DESI) 2021, Česko

Digitální kompetence a vzdělávání

- **Zvětšující se mezera mezi dovednostmi, kterými disponují současní pracovníci, požadavky na dovednosti, kterými budou muset disponovat pracovníci v budoucnosti.**
- **Nutnost transformace celého vzdělávacího systému, ale i zaměření se na rozvoj lidského kapitálu a celoživotního vzdělávání, včetně rekvalifikací přímo u zaměstnavatelů.**
- **Rozvoj dovedností, které nebudou nahrazeny automatizací a dovedností využitelných na pozicích s vysokou přidanou hodnotou - komplexní dovednosti, multidisciplinarita a infromatické myšlení.**
- **Personální možnosti by měla zlepšit příprava občanů v rámci systémových projektů zaměřených na oblast re-skillingu a up-skillingu, realizovaných ve spolupráci vlády a sociálních partnerů.**

Digitální kompetence a covid-19

Celosvětová pandemie covid-19:

- proměna a akcelerace procesu digitalizace;
- možnost intenzivnějšího využívání digitálních technologií v malých a středních podnicích;
- rozsáhlé využití moderních technologií se ukázalo jednak jako výhoda, jednak jako ochrana.

Závažný paradox - souběh dvou klíčových faktorů:

- omezení možnosti sociálních kontaktů;
- snížení příjmových možností obyvatel.

Pandemie a jí vynucená opatření tvrdě dopadaly zejména na firmy a pracovníky spoléhající na zákaznický zájem a zároveň negativně ovlivnily volnou disponibilní příjmovou bázi klientů.

Výstupy

Na základě predikcí zajistit:

- připravenost základních infrastrukturních projektů
- snížit byrokratickou zátěž
- zvýšit flexibilitu vzdělávací soustavy
- podpořit digitální kompetence
- zajistit podmínky pro plynulou digitální transformaci hospodářství
- více podpořit a posílit STEM vzdělávání

Výstupy

Prostor pro zapojení sociálních partnerů např. při:

- tvorbě a návazném provádění strategií pro digitální růst;
- tvorbě speciálních (administrativních) orgánů, které problematiku řeší;
- vzniku fondů pro financování strategických kroků, opatření;
- cílených investicích do oblasti vědy a výzkumu;
- vládních pobídkách pro vzdělávání zaměstnanců;
- reformách systémů vzdělávání s důrazem na oblast dalšího vzdělávání;
- průběžném financování systematického monitorování a vyhodnocování realizace strategií a tvorby doporučení pro návazné změny.

Výstupy

Výrazný nárůst nestandardních forem zaměstnání – možné oslabení účinnosti zavedených institucí trhu práce včetně bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, pracovně právní ochrany zaměstnanců a struktur pro kolektivní vyjednávání a sociální dialog.

Úloha tvůrců politik - přínosy technologického pokroku rovnoměrněji rozdělit.

Nutnost aktivního zaměření se na pomoc těm zaměstnancům, kteří se budou vyrovnávat s dopady zavádění nových technologií ⇒ prostor pro činnost odborů.

Výstupy

Možná role odborů:

- **ovlivňovat oblast zvyšování (změny) kvalifikace v průběhu pracovní kariéry (jsou nejbližší pracovnímu trhu);**
- **spoluvytvářet politiku přesunu pracovníků na nová pracovní místa;**
- **při nastavování případných záchranných sítí, které budou připraveny v případě ztráty zaměstnání v důsledku zavádění nových technologií.**

Úloha sociálních partnerů a vlády – zajištění spravedlivého trhu práce, např. prostřednictvím konstruktivního sociálního dialogu ústícího jak na sektorové, tak na podnikové úrovni do kolektivního vyjednávání, jehož potenciál není ještě zdaleka vyčerpaný.

Výstupy

„Pokud se nenaučíme, jak se na potenciální rizika připravit a vyhnout se jim, může být umělá inteligence nejhorší událostí v dějinách naší civilizace. Přináší nebezpečí, jako jsou silné autonomní zbraně nebo nové způsoby, jak může hrstka lidí utlačovat mnohé. Mohla by přinést velký rozvrat naší ekonomiky.“

Stephen Hawking